

Aristoteles: Om demokratiet

5 *Den græske filosof Aristoteles 384-322 f.Kr. skrev bl.a. et værk om statslære. Heri fremførte han en række overvejelser om, hvorledes samfund burde indrettes og politik føres. I skriftet gennemgår Aristoteles de forskellige forfatninger, herunder kongedømme, tyranni, aristokrati, oligarki og demokrati. Selvom sidstnævnte ifølge Aristoteles ikke er den bedste forfatningsform, kan visse demokratiske principper i visse tilfælde gå an.*

10 Princippet om, at mængden bør have magten frem for de få bedste, kan måske anvise en løsning og – selv om det ikke er uden betænkeligheder – indeholde en sandhed. For selv om den enkelte blandt dem ikke er en moralsk god man, kan de mange, hvis de træder sammen, blive bedre end de få; ikke hvis man betragter dem enkeltvis, men samlet – ligesom et måltid, hvortil mange bidrager, er bedre end et, der kun er bekostet af én. Da de er mange hver især besidder en vis del dyd og praktisk dømmekraft, kan mængden, når den samles, så at sige blive til ét

15 menneske med mange fødder, mange hænder og mange sanser; og det samme gælder også for karakter og indsigt. Derfor er de mange bedre dommere end en enkelt mand i spørgsmål om musik og poesi; for nogle forstår én del og andre en anden, og tilsammen forstår de helheden. [...]

Hvis dette er tilfældet, løses både den vanskelighed, der allerede er blevet rejst, og en anden

20 beslægtet hermed – nemlig hvilken magt der bør tildeles massen af frie mænd og borgere, som ikke er rige og ikke har personlig fortjeneste. Der er stadig en fare ved at lade dem få del i statens vigtigste embeder, for deres uforstand vil føre dem til fejltagelser og deres mangel på selvbeherskelse til forbrydelser. På den anden side ville det dog også være farligt, hvis de slet ikke fik del i embeder eller fik overdraget nogen opgave; for en stat, hvor mange fattige mænd

25 er udelukket fra embeder, vil nødvendigvis være fuld af fjender. Den eneste udvej er at tildele dem nogle rådgivende og dømmende funktioner. Derfor giver Solon og visse andre lovgivere dem magten til at vælge embedsmænd og til at drage embedsmændene til ansvar, men selve embedsførelsen tillod de dem ikke at udøve enkeltvis. Når de samles, er deres indsigt ganske tilstrækkelig, og de kan, når de handler sammen med statens bedre mænd, være nyttige, ligesom uren mad, når den blandes med ren, gør hele måltidet mere nærende end den rene alene.

30 Men taget enkeltvis er folk fra mængden ikke fuldt i stand til at dømme. [...]

Også ved udvælgelsen af personer synes det at forholde sig på samme måde; for det rette valg

35 tilkommer den, der har kundskab; valget af en landmåler tilkommer landmålerne og valget af en styrmand styr mændene. Og selv om der findes nogle erhverv og fag, hvor almindelige mennesker har en vis evne til at vælge, kan de bestemt ikke vælge bedre end dem, der virkelig ved noget. Således burde, ifølge dette argument, hverken valget af embedsmænd eller kontrollen med dem overlades til de mange. Dog gælder disse grunde måske ikke i alle tilfælde, som tidligere sagt, hvis blot mængden ikke er fuldstændig fordærvet af slavesind. Som sagt vil nemlig den enkelte ganske vist være en dårligere dommer end den kyndige, men alle tilsammen er de

40 bedre eller i hvert fald ikke ringere. Desuden findes der nogle fag, hvis produkter ikke alene eller bedst bedømmes af fagfolkene selv, nemlig de fag hvis produkter også kan vurderes af dem, der ikke selv behersker faget; for eksempel er kendskabet til et hus ikke kun begrænset til bygmesteren. Brugeren, eller husets ejer, vil faktisk være en bedre dommer end bygmesteren,

ligesom styrmanden bedre kan bedømme et ror end tømreren, og gæsten bedre kan bedømme et måltid end kokken. [...]

5 *[Ifølge Aristoteles findes både oligarki og demokrati i flere forskellige former, der adskiller sig fra hinanden alt efter, hvem, der har del i beslutningsprocessen, hvem, der kan opnå de statslige embedsposterne og i hvor høj grad den politiske proces er bundet af de statslige love. Aristoteles gennemgår de forskellige former for demokrati og bemærker bl.a.:]*

10 En fjerde form for demokrati er den, som optræder senest i staternes historie. Når byerne er vokset langt ud over deres oprindelige størrelse, og deres indtægter er steget, får alle borgere en plads i statsledelsen på grund af mængdens store overvægt; og alle, også de fattige, der modtager betaling for det og derfor har fritid til at udøve deres rettigheder, deltager i styret. Når de får betaling, har almindelige folk faktisk mest fritid, for de hindres ikke af omsorgen for deres egne anliggender, som ofte binder de rige og forhindrer dem i at deltage i folkeforsamlingen eller i domstolene; og således styres staten af de fattige, som er i flertal, og ikke af lovene.

15

Statslære 1281a-1282b; 1293a. Overs. efter B. Jowett i J. Barnes (red.): *The Complete Works of Aristotle*, Princeton (1995) samt J. H. v. Kirchmann: *Aristoteles' Politik*, Leipzig (1880).